

Wyzwania zrównoważonego użytkowania terenu na przykładzie województwa śląskiego – scenariusze 2050

Interakcja między mapami systemowymi a scenariuszami zmian użytkowania terenu

dr Leszek Trząski

Konferencja Etapowa,
Gliwice, 25 listopad 2011

Fundament informacyjny Projektu

Przedmiot zadania 6:

Diagnoza kluczowych wyzwań, szans, zagrożeń, ograniczeń i potencjalnych dźwigni rozwoju

Obecnie we wstępnej fazie realizacji: sformułowanie głównych wyzwań, szans i zagrożeń wynikających ze scenariuszy uwarunkowań użytkowania terenu i towarzyszących procesom zmian

Logika budowy scenariusza zmian użytkowania terenu

Dorobek prac eksperckich „dużych” i krótkich, Dorobek prac panelowych zadania 2 i 3, wyniki Delphi

Scenariusze zewnętrznych uwarunkowań zmian użytkowania terenu (aspekt ponadregionalny)

Mapy systemowe

Obraz uwarunkowań zewnętrznych w wariancie scenariusza uwarunkowań zmian (wiele aspektów)

Powiązania: formy użytkowania, zjawiska warunkujące zmiany, instytucje

Zachowanie sił motorycznych w wariancie scenariusza uwarunkowań

Zachowanie sił niestabilnych w wariancie scenariusza uwarunkowań

Czynniki zmian: siły motoryczne, niestabilne, rezultatowe

Zachowanie sił rezultatowych w wariancie scenariusza uwarunkowań

Wariant scenariusza zmian użytkowania terenu

Siły napędowe zmian użytkowania terenu

Wariant scenariusza uwarunkowań zmian:
wstępne założenia i wizje, tło uwarunkowań globalnych, krajowych, regionalnych

Siły (czynniki) motoryczne:
zachowanie ściśle określone dla danego scenariusza uwarunkowań (pozostawać będzie poza zakresem planowej interwencji)

Pełny obraz uwarunkowań zmian

Przewidywane zachowanie się czynników rezultatowych (skutki interwencji ograniczone do danego obszaru tematycznego)

Przewidywane zachowanie się czynników niestabilnych (skutki interwencji wykraczające poza dany obszar tematyczny)

Pełny obraz scenariusza zmian

Siły napędowe zmian użytkowania terenu

Siły (czynniki) motoryczne: przewidywane zachowanie wynika z interpretacji wariantu scenariusza uwarunkowań, nie zależy od innych sił działających w sferze użytkowania terenu województwa

Szeroki zakres wpływów bezpośrednich lub pośrednich na różne formy użytkowania terenu

Siły (czynniki) niestabilne: przewidywane zachowanie wynika częściowo ze scenariusza uwarunkowań, pozostaje pod wpływem innych sił działających w sferze użytkowania terenu województwa

Szeroki zakres wpływów bezpośrednich lub pośrednich na różne formy użytkowania terenu

Siły (czynniki) rezultatowe: przewidywane zachowanie wynika częściowo ze scenariusza uwarunkowań, pozostaje pod wpływem innych sił działających w sferze użytkowania terenu województwa

Wąski zakres wpływów – tylko dana forma (grupa form) użytkowania terenu

Siły napędowe zmian użytkowania terenu

**Siły (czynniki)
motoryczne:**

potrzebna dalsza analiza pośrednich wpływów na formy użytkowania terenu z wykorzystaniem map systemowych

**Siły (czynniki)
niestabilne:**

źródło szans i zagrożeń, ukryte dźwignie rozwoju;

- **możliwość modyfikacji scenariusza zmian,**
- **interwencja o potencjalnie rozległych skutkach,**
- **potrzebna analiza w oparciu o mapy systemowe.**

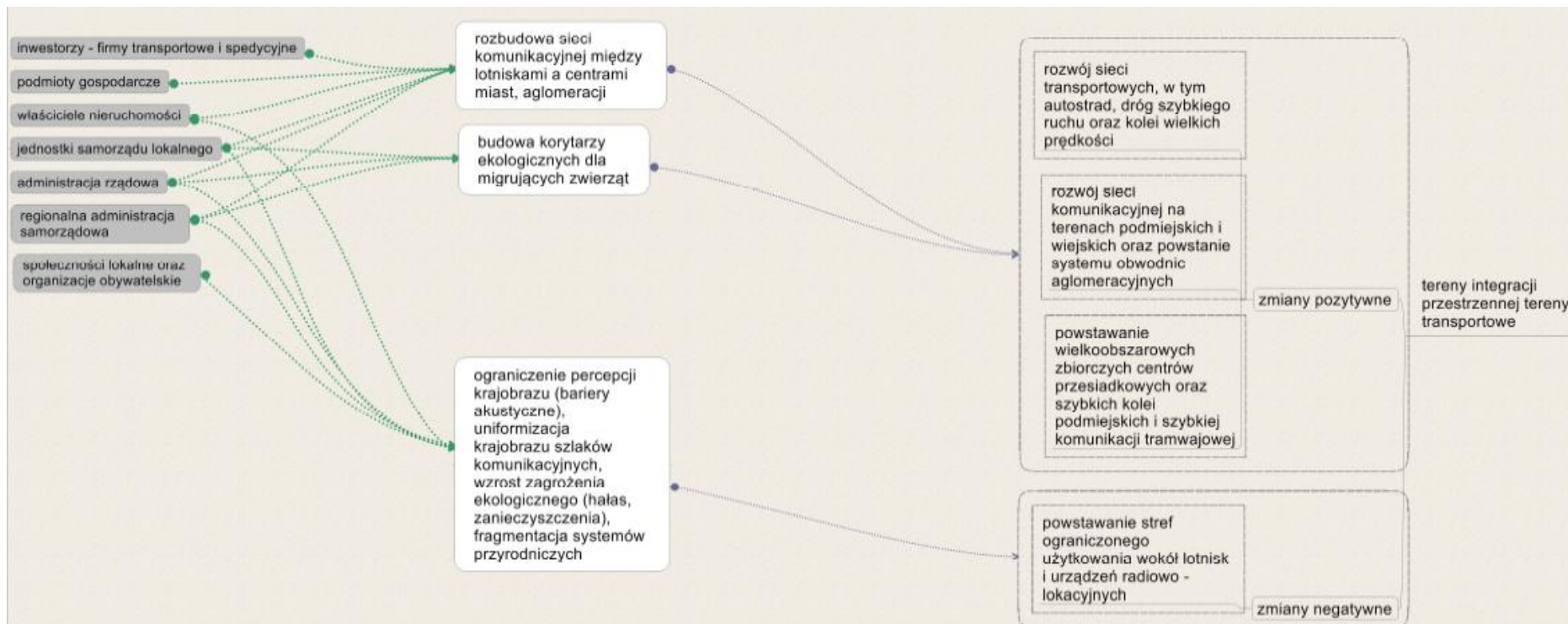
**Siły (czynniki)
rezultatowe:**

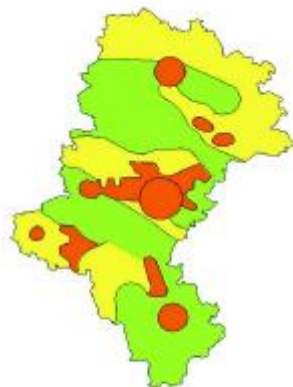
źródło wyzwań: możliwość interwencji ukierunkowanej bezpośrednio na daną formę (grupę form) użytkowania terenu

Fragment mapy systemowej

Przykład powiązań między podmiotami, zjawiskami, siłami

Przewidywany zakres zmian czynników kluczowych aspekt ilościowy

2050

Scenariusz 2 – zmiany paradygmatu rozwoju

Kluczowe przyszłe zmiany użytkowania terenów w strukturze przestrzennej województwa śląskiego	Rodzaj czynnika	Aspekt ilościowy
Kurczenie się powierzchni zajmowanej przez kopalnie i firmy otoczenia górnictwa	motoryczne	1
Rozprzestrzenianie się zabudowy mieszkaniowej na tereny odrodlnione i odlesione	motoryczne	0
Rozwój sieci transportowych, w tym autostrad, dróg szybkiego ruchu oraz kolei wielkich predkosci	motoryczne	1
Rozwój sieci komunikacyjnej na terenach podmiejskich i wiejskich oraz powstanie systemu obwodnic aglomeracyjnych	motoryczne	1
Biodegradacja wód i gruntów	rezultatowe	0
Dewastacja terenów zielonych	rezultatowe	0
Renowacja terenów zielonych i zakomponowanych	rezultatowe	1
Pielęgnacja terenów zielonych i zakomponowanych	rezultatowe	1
Degradacja walorów przyrodniczych i krajobrazowych	rezultatowe	0
Synantropizacja siedlisk przyrodniczych	rezultatowe	1
Redukcja powierzchni terenów zielonych	rezultatowe	0
Degradacja gruntów lesnych	rezultatowe	0
Spadek biologicznej różnorodności ekosystemów lesnych	rezultatowe	0
Fragmentacja systemów i siedlisk przyrodniczych	rezultatowe	0
Renaturalizacja	niestabilne	1
Rezydencjalizacja terenów atrakcyjnych dla rekreacji i turystyki	niestabilne	1
Redukcja powierzchni terenów lesnych	niestabilne	0

Najbliższe działania w Projekcie

Harmonogram prac

Czas trwania zadania	Zadanie	Produkt	Forma realizacji
październik 2011/marzec 2012	Zadanie 6. Diagnoza kluczowych wyzwań, szans, zagrożeń, ograniczeń i potencjalnych dźwigni rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> - Raport syntetyzujący: kluczowe wyzwania, szanse, presje, konflikty, potencjalne bariery i dźwignie rozwoju przestrzennego, Część I: diagnoza i analiza scenariuszy, Część II: wizja polityki przestrzennej regionu; wybory i odpowiedzi – ramy podejmowania decyzji; warunki dostosowania aktualnego użytkowania terenów do przyszłości implikowanej scenariuszami rozwoju regionu - Raport: studia sukcesu – wdrożone zrównoważone systemy użytkowania terenu 	<ul style="list-style-type: none"> - prace eksperckie - 2 spotkania panelowe: 1 spotkanie – panel główny w 17 miesiącu, 2 spotkanie – panel główny i horyzontalny wspólnie w 20 miesiącu
styczeń /wrzesień 2012	Zadanie 7. Rekomendacje zrównoważonego użytkowania terenu oraz zrównoważonego gospodarowania przestrzenią	<p>Raport: rekomendacje dla samorządowych władz województwa w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pro-rozwojowych polityk regionalnych z implikacjami ponadregionalnymi - celów polityki przestrzennej w subregionach i miastach - zasad kreowania terenów inwestycyjnych w miastach 	<ul style="list-style-type: none"> - prace eksperckie - 1 spotkanie panelowe w 21 miesiącu- panel główny + panel horyzontalny
styczeń /wrzesień 2012	Zadanie 8. Przygotowanie i publikacja dokumentów końcowych	<ul style="list-style-type: none"> - Raport końcowy - Opracowanie monograficzne: synteza foresightu, - Opracowanie monograficzne: scenariusze, system - Konferencja zamykająca projekt 	<ul style="list-style-type: none"> - prace eksperckie

Zadanie 6 - cele

- Rozpoznanie przyszłych „punktów presji”, w tym w ujęciu przestrzennym
- Wskazanie, gdzie przyszłe działania lub zaniechania mogą prowadzić do znaczących długoterminowych implikacji środowiskowych, społecznych i gospodarczych
- Ocena aktualnych paradygmatów, rozwiązań instytucjonalnych, założeń i oczekiwań warunkujących decyzje o użytkowaniu terenu pod kątem ich adekwatności do przyszłych wyzwań
- Zbadanie mechanizmów wpływających na użytkowanie terenu i zbadanie
- Rozpoznanie zakresu tematycznego, możliwości działania i znaczących środków nacisku, które mogą służyć władzom regionalnym do wywierania wpływu na decyzje o formach użytkowania terenu
- Szczegółowe rozpoznanie metod i podejść do waloryzacji dóbr i usług jakie obszar województwa może zapewnić teraz i w przyszłości
- Rozpoznanie skutecznych alternatywnych praktyk i rozwiązań na rzecz zrównoważonego użytkowania terenu
- Zbadanie wybranych sub-regionalnych i lokalnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów przestrzennych dla zademonstrowania możliwości i/lub ryzyka związanego z ich wdrożeniem

Zadanie 6 - zakres

Realizowane będzie zarówno poprzez pracę studialną (wdrożone zrównoważone systemy użytkowania terenu) jak i poprzez 2 spotkania panelowe i pracę w okresie między spotkaniami.

- **Pierwsze spotkanie**, poświęcone wstępnej diagnozie kluczowych wyzwań, szans, presji, konfliktów, potencjalnych barier i dźwigni rozwoju przestrzennego, zostanie przeprowadzone siłami Panelu Głównego z udziałem Ekspertów Wiodących. W wyniku tego spotkania zostanie dookreślona forma i zakres obu części raportu syntetyzującego.
- **Drugie spotkanie** warsztatowe będzie przeprowadzone po przeanalizowaniu przez Panel Horyzontalny ostatecznego dorobku Zadania 4 i Zadania 5, na początku 20 miesiąca realizacji projektu. Wezmą w nim udział zarówno Panel Główny jak Panel Horyzontalny z udziałem Ekspertów Wiodących.

Zadanie 6 - produkty

- **Raport syntetyzujący:** kluczowe wyzwania, szanse, presje, konflikty, potencjalne bariery i dźwignie rozwoju przestrzennego,
 - Część I: diagnoza i analiza scenariuszy,
 - Część II: wizja polityki przestrzennej regionu; wybory i odpowiedzi – ramy podejmowania decyzji; warunki dostosowania aktualnego użytkowania terenów do przyszłości implikowanej scenariuszami rozwoju regionu
- **Raport: studia sukcesu** – wdrożone zrównoważone systemy użytkowania terenu

Zadanie 7 – cele oraz zakres

- **Cel zadania**

Propozycja paradygmatu użytkowania terenu oraz propozycja zasad dokonywania wyborów/odpowiedzi i rozwiązań instytucjonalnych

- **Zakres zadania**

Zadanie 7 realizowane będzie w części równoległe z Zadaniem 6.

W 21 miesiącu realizacji przewiduje się połączone spotkanie Panelu Głównego i Panelu Horyzontalnego. Raport zawierający propozycję paradygmatu użytkowania terenu oraz rekomendacje polityczne powstanie z udziałem Ekspertów Wiodących

Zadanie 7 - produkty

- **Raport rekomendacje dla samorządowych władz województwa w zakresie:**
 - **pro-rozwojowych polityk regionalnych z implikacjami ponadregionalnymi**
 - **celów polityki przestrzennej w subregionach i miastach**
 - **zasad kreowania terenów inwestycyjnych w miastach**

Zadanie 8 – cele oraz zakres

- **Cel zadania**

Upowszechnienie wyników, zbudowanie nieformalnej sieci powiązań na rzecz wdrażania rezultatów foresightu

- **Zakres zadania**

Zadanie 8 oparte będzie na pracy zespołu realizującego projekt, w tym Ekspertów Wiodących, z wsparciem ze strony przedstawicieli Sieci Doradczej, którzy brali uprzednio udział w pracach Panelu Systemowego, Panelu Scenariuszowego i Panelu Horyzontalnego.

Zadanie 8 - produkty

- **Raport końcowy**
- **Opracowanie monograficzne: synteza foresightu,**
- **Opracowanie monograficzne: scenariusze, system**
- **Konferencja zamykająca projekt**

Dziękuję za uwagę

Leszek Trząski